

Лабораторне заняття № 18

Тема: Дія нормативно-правових актів

Теоретичні питання:

1. Напрямок дії в часі нормативно-правових актів: поняття, різновиди та значення.
2. Прямі (перспективна, негайна) дії нормативно-правових актів.
3. Зворотна (ретроактивна) дія нормативно-правових актів.
4. Переживна (переживаюча або ультраактивна) дія нормативно-правових актів.
5. Дія нормативно-правових актів у просторі.
6. Дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Термінологічні завдання:

Засвойте визначення таких понять: напрям дії в часі, пряма дія, зворотна дія, переживна дія.

Практичні завдання:

I. Який напрям дії в часі встановлюють зазначені у завданні оперативні нормативно-правові приписи щодо суспільних відносин, котрі у них передбачені? Відповідь обґрунтуйте.

1. «Подання і постанови, прийняті до набрання чинності цим Законом, повинні бути виконані або можуть бути оскаржені заінтересованими особами у порядку, визначеному Законом України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року». (п. 12 Розділу XIII «Перехідні положення» Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014)
2. «Вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра» (п. 2 п. 2 Розділу XV «Перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)
3. «Дія цього Закону поширюється на осіб, які вчинили злочини до дня набрання ним чинності включно, і не поширюється на осіб, які вчинили триваючі або продовжувані злочини, якщо вони закінчені, припинені або перервані після набрання чинності цим Законом». (ст. 12 Закону України «Про амністію у 2014 році» від 08.04.2014)
4. «Освітня діяльність за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах строку навчання за певною освітньо-професійною програмою з видачею

державного документа про вищу освіту встановленого зразка – диплома спеціаліста. Останній прийом на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста проводиться у 2016 році. (п. 1 п. 2 Розділу XV «Перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)

5. «Цивільний кодекс України застосовується до цивільних відносин, що виникли після набрання ним чинності». (п. 4 Перехідних та перехідних положень Цивільного кодексу України від 16.01.2003)
6. «Закрити всі кримінальні справи щодо осіб, які вчинили злочини, передбачені Кримінальним кодексом України 1960 року, що перелічені в пункті 1 цього розділу». (п. 3 Розділу II Перехідних та перехідних положень Кримінального кодексу України від 05.04.2001)
7. «За особами, які на день набрання чинності цим Законом перебувають у відставці відповідно до статті 31 Закону України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490 із наступними змінами), зберігаються гарантії, передбачені цією статтею». (п. 13 Розділу XI «Перехідні положення» Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015)
8. «З дня набрання чинності цим Законом видача ліцензій на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор в Україні припиняється, а ліцензії, видані суб'єктам підприємницької діяльності до дня набрання чинності цим Законом, скасовуються». (ч. 2 ст. 4 «Перехідні положення» Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15.05.2009)
9. «Підготовка кандидатів та докторів наук, що здійснюється вищими навчальними закладами та науковими установами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується в межах передбаченого строку підготовки» (п. 7 п. 2 Розділу XV «Перехідні та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)
10. «Дія частини першої статті 7 і статті 8 цього Закону поширюється також на пенсіонерів, пенсія яким була призначена до набрання чинності цим Законом». (ч. 2 ст. 10 «Перехідні положення» Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці» від 02.09.2008)

Поясніть (письмово у зошиті), за яких умов допустима зворотна дія нормативно-правових актів? Чим викликана необхідність та доцільність переживної дії нормативно-правових актів? Чи можлива наявність переживної дії нового нормативно-правового акта?

II. Який напрям дії за колом осіб встановлюють зазначені у завданні нормативно-правові приписи щодо суспільних відносин, котрі у них передбачені? Відповідь обґрунтуйте.

1. «Від реєстрації звільняються такі іноземці та особи без громадянства: глави держав і урядів зарубіжних країн, члени парламентських та урядових делегацій, технічний персонал, який обслуговує такі делегації (осіб) і членів їх сімей, які прибули в Україну на запрошення Президента України, Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади України; особи та члени сімей осіб, які прибули в Україну за посвідченнями ООН та організацій системи ООН» (абзац 1 ч. 4 ст. 16 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011)
2. «2. Фізичні або юридичні особи, які запрошували чи приймали іноземців та осіб без громадянства, влаштували їх незаконний в'їзд, проживання, працевлаштування, сприяли в ухиленні від виїзду після закінчення строку перебування, а також заклади вищої освіти, які запросили і прийняли на навчання іноземців або осіб без громадянства, затриманих за незаконне перетинання (спробу незаконного перетинання) державного кордону України, за рішенням суду в установленому законом порядку відшкодовують витрати, завдані державі внаслідок видворення або реадмісії зазначених іноземців та осіб без громадянства» (ч. 2 ст. 32 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011)
3. «12. Громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території, у населених пунктах на лінії зіткнення, мають право на здобуття або продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету з наданням місць у гуртожитках на час навчання» (ч. 12 ст. 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014).
4. «4. Бездомні особи, які перебувають на тимчасово окупованій території, мають право на соціальний захист відповідно до законодавства України (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014).

III. Який напрям дії в просторі встановлюють зазначені у завданні нормативно-правові приписи щодо суспільних відносин, котрі у них передбачені? Відповідь обґрунтуйте.

1. «3. Іноземці та особи без громадянства, яких визнано особами, що потребують додаткового захисту, або яким надано тимчасовий захист в Україні, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії обставин, за наявності яких додатковий чи тимчасовий захист було надано. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується посвідченням особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, або посвідченням особи, якій надано тимчасовий захист в Україні» (ч. 3 ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011).
2. «7. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, які є об'єктами права власності Українського народу, військоове майно, майно державних органів, державних підприємств, установ та організацій, що знаходяться на тимчасово окупованій території і є власністю держави Україна, не можуть переходити у власність інших держав, юридичних або фізичних осіб в інший спосіб, ніж передбачений законами України». (ч. 7 ст. 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014).
3. «2.7.1 Ознайомлення працівників з наказами (розпорядженнями), повідомленнями, іншими документами Університету щодо їхніх прав та обов'язків допускається з використанням визначених у заяві про прийняття на роботу засобів електронних комунікаційних мереж з накладенням удосконаленого електронного підпису або кваліфікованого електронного підпису. У заяві про прийняття на роботу можуть передбачатися альтернативні способи ознайомлення працівника з документами Університету» (п. 2.7.1. Правил внутрішнього трудового розпорядку Львівського національного університету імені Івана Франка від 25.10.2022)
4. «1. Встановити тарифи на послуги з перевезення пасажирів електричним та автомобільним пасажирським транспортом на маршрутах загального користування у Львівській міській територіальній громаді згідно з додатком 1» (Рішення Львівської міської ради № 1373 від 08.12.2023 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 31.12.2021 № 1203»).
5. «Управління з питань цифрового розвитку Львівської обласної державної адміністрації (далі – Управління) є структурним підрозділом обласної державної адміністрації, що утворюється головою обласної державної адміністрації. Управління підпорядковується заступникові голови обласної державної адміністрації з питань цифрового розвитку, цифрової трансформації і цифровізації (CDTO), оперативно – голові обласної державної адміністрації, а також підзвітне і підконтрольне Міністерству цифрової трансформації України» (п. 1 Розпорядження голови обласної державної адміністрації №

IV. Студент 5 курсу юридичному факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Петренко Петро, ще до здобуття повної вищої юридичної освіти, вирішив здійснити мрію дитинства – стати адвокатом. Для цього ще під час навчання здобув стаж роботи у галузі права більше двох років. Влітку, одразу ж після складання державних іспитів та отримання диплому бакалавра про вищу освіту, 14 серпня 2012 року подав до атестаційної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Львівської області заяву про видачу свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю. Проте, вже після подання заяви, Петро виявив для себе, що 05 липня 2012 року прийнято новий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». В статтях 6 та 8 цього закону встановлювався вже інший порядок видачі свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю, зокрема вимагалась наявність повної вищої юридичної освіти та проходження додаткового стажування. Однак Петро був наполегливим, і пригадавши теоретичні положення про набрання чинності нормативно-правовими актами та їх напрям дії в часі, звернувся до приписів прикінцевих та перехідних положень нового закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012.

Поясніть (письмово у зошиті), в якому порядку Петро міг здійснити право на заняття адвокатською діяльністю? Відповідь обґрунтуйте з використанням знань про порядок набрання чинності та напрям дії нормативно-правових актів, а також на основі аналізу наведених нижче законодавчих приписів:

1. статті 2 та 13 Закону України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2887-12/para018#o18>);
2. ст. 6 та 8 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/para32#n32>);
3. п. 1 Розділу IX «Прикінцеві положення» Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/para580#n580>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/card6#Public>;
4. п. 4 Розділу X «Перехідні положення» Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/para640#n640>).

Рекомендована література:

1. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів, 2021.
2. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ, 2013. С. 185-192.
3. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. Київ, 2019
4. Загальна теорія права: підручник /за заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. С. 189-202, 203-224. URL: <http://www.osce.org/uk/ukraine/283756?download=true>
5. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020.
6. Загальна теорія права. Академічний курс: підручник / за ред. С. Бобровник. Київ, 2021.

